

ماستەر و دکتەر نام کا نی بواری ئەدەبی کوردی لە تیلەچاوەکی خەندەیدا-2-.. هەممەت بايز

(نموونهی بواری زانستە مرەییەکان بەگشتی)
بەشی دووەم

هەبێتێ تەواوکردنی ماستەر و دکتەر لە دیوی دیکە ی دەپەختە شپوون و سەرما یە مرەیی، لە چوارچێوە بنگرتوو ی ئەستادا جە ی پرسیار، بە تەبەتی هەموو هەوڵەکان بە ئاقاری گرتنە بەری کورتترین ڕێگا و ئاسانترین ڕێگای دەستەبەرکردنی بەوانامەن، بە یە هیچ دەلاتەکی دیکە ی پشتی خوێندن نابە ئامانج، واتە زۆربە سادە یی ئامانجە کە نابەتە پەڕێژە یەکی خولای ی و ەایەتە یەکی مەعریفی و گەڕانکاری، زەمینە سازی و ەرگرتنی بەوانەمە لە هەلومەرجی ئەستادا پەکردنە و ی پەویستی یەکی ماددی و ەرگرتنی پەلە و پایە ی ئیداری و پەیدا کردنی ستانە یەکی دیکە ی ناو کایە ی کە مەلە یەکی و سیاسی و ئابووری و کارگە یە، بە یە خولای بەوانامە زیاتر دەبە سترەتە و بە دەخە هەوڵە خەسەوی یە کە ی، وەک خوێندنێ پەلە و بە باز کردنی بەوانامە و کە ی زانکە تەبەتەکان، بە تەبەتی لەم دوا یانە دا لە باربوونی باری دارایی خەک و بە خەشە و ی بەوانامە لە زۆربە ی پەری یەکاندا لە هەندە ک زانکە ی دیاریکراودا لە وە تانی دە ورووبە داردا وەک دەر فەتی قازانج خواری و بازەرگانی وەک بە شەک لە کە یە نیالیزمی و خەگر و بە ئامانج، هەموو کار ئاسانی یە دوور لە هەموو پەلە و ەرچە نایە تیەکان لە دەر و بە فەرخو ازانی بیانی دە کرەن، دوا ی هەستکردن بە ڕێگری لە و مە ترسی ی و دەر فەتی زیاتر بە قوتابیان بە شەک لە دا بە زانندی نمرە ی شایستە و زیاد کردنی ڕێژە ی و ەرگرتن بە زۆر کار ئاسانی یە خوێندنێ با یە کوردستان دەبەتە شوێن گەڕ و ی ئە و تەگە یشتنە ی بە لە ژیکتر لە خوێندن لە و وە تانی دە ورووبە ردا دانرا، بە نام ئەمە شیان دیسان بوو کە شە یەکی دیکە و لە ئەستادا زۆر جە ی پرسیار و لە کە وتە نە رە نی یەکانی وردە وردە زیاتر دە بن،

ئامانجی خوێندن بە و تەگە یشتنە لە تە و رە ی فەرخو ازدا ەوون و بەرچا و، لە ناو ئامانجە مە بە ستدار و دیاریکرا و کە یدا ئیدی ئە و ەنجکە شانە نایە ستەتە و بە ەایەتە مەعریفیەکان و خەخە ریکردن بە خوێندن و یەک کە بتوانەت خوێندنێ ماستەر و دکتەر بە هەلەک بەزانەت سەر لە بەری تەگە یشتنەکانی پەڕ پەدات و ئاستەکی دیکە ی

مـعـرـیـفـی تـبـیـهـت، بـبـتـ بـشـک لـ کـایـکـانی پـرـپـدان و پـکـردنـوی ئـو پـوـیـسـتـیـانـی کـ پـسـپـریـکـان بـ پـیـ واقـیـعی کـمـمـلـایـتی دـیـخـواـزـت. بـ ئـمـش پـاسـا و نـیـ قـوتـابی هـمـو و چـا وـانـیـکـان لـ زـمـیـنـسـازی نـاسـتی پـگـرام و مـا مـسـتا یـانـدا بـدی بـکـات، لـ و لـکـوتـانـ بـبـری بـت. هـرـوـک چـن نـاسـتـجـا وـازی پـشـتری قـوتـابـیـان لـ پـش خـوـنـدنـی بـا و لـ نا و پـرـسـی خـوـنـدنـی بـا زیـا تـر و سـتا و تـ سـرـخـی، تـ نـانـت ئـو وـانـی وـک یـکـمـیـنـکـانـیـش نـبـوون، نـاسـتی پـسـری مـعـرـیـفـیـکـیـان زـر جـار بـر زـر تـر بـو و، ئـم تـگـیـشـتـن تـنـها پـیـوـندی بـ زـمـیـنـسـازی نا و زـانـک و بار هـنـان نـیـ، بـکـو و ئـو زـمـیـنـسـازیـی بـشـکـک لـ ئـا گـایـی کـسی و کـلـتـووری و ئـا مـادـی پـش و خـت.

خـوـنـدکـاری زـانـک دـوای و رـگـیران لـ خـوـنـدنـی بـا، قـورـسـترین چـا وـانـی لـای ئـو ا گـوزـری کـا تـ. زـر بـسـادـی پـا بـنـدیـکی چـی کـا تـکی هـی، وـاتـ بـهـی ئـو زـمـیـنـسـازیـی و رـگـیران لـ خـوـنـدنـی بـا، بـنـاسـتـکی زـر کـم لـ تـدـا بـوون و ئـا مـادـی مـعـرـیـفی لـ نا و کـرـسـکـانی خـوـنـدن، زـر بـ پـلـلـپـل و خـئـا مـادـکـردنـکی نـا سـا یـانـی و پـمـانـدو و بـوون و دـرـد سـری هـو و تـپـیـیـنی مـاو و خـوـنـدنـکـی دـدات، تـا دـگـات پـر سـی نو و سـین، لـ سـر و بـنـد شـدا سـیـاقـی وـانـو تـنـو و نـاسـتی مـا مـسـتا یـانـیـش، هـا و دـخـیـکی لـگـگ و ئـو زـمـیـنـسـازیـی دـا هـی، ئـمـش کـار نـاسـانی و تـپـیـانـدن و هـا و نـاسـتـکـردنـی کـر سـکـک دـر فـتی تـپـیـانـدنـکـی زیـا تـر دـکـن، وـک نـاسـتی هـلـومـر جـکـش کـم جـار بـر بـسـتی کـوتـن و نـبـیـنی ئـو قـنـاغـش پـیـو و دـکـرت.

ئـیـتر کـشـکـان لـر و دـسـت پـدـکـن، قـوتـابـیـک کـشـی ا هـانـتی خـوـنـدنـوی هـی، یـکـمـجـار دـوای چـنـد سـا کـک لـ دـابـان، نـگـ هـا و کـاتی خـوـنـدنـوی کـی دـسـتی بـ کـردی خـوـنـدنـو و بـر دـبـت، وـک بـشـایـیـکی مـعـرـیـفی و نـاسـتـلا وـز واقـیـعی خـی دـبـیـنـت، هـرـوـها ئـو و شـ دـزـانـت بـدی و کـ ئـا مـانـجـی و رـگـرتـنی بـو و نـا مـی و لـخـادـیـتـنـکـشی بـای ئـو و تـدـا نـیـ بـتـوانـت پـشـت بـخـی بـبـسـتـت و دـیـد گـایـکی مـعـرـیـفی تـایـبـتی هـبـت بـر و نو و سـین و تـزـکی پـو سـتی کـم مـگـا بـیـات و ئـمـو و نـکی نو و سـین و بـا بـتـکی تـیـری گـرنگ تـاقـی بـکـا تـو، یـان خـوـنـدنـو و یـک بـخـات سـر کـی ئـو تـگـیـشـتـنـانـی دـیکـ یـان هـگـانـو و یـکی دـیکـ پـشـکـش بـکـات.

لـ قـنـاغـی دـوای کـکـسـات بـخـدانـدـسـت مـا مـسـتا یـک دـسـت دـکـات بـ دـسـتـنـیـشـانـکـردنـی نا و نـیـشـانـک، پـر سـیـار زـر سـادـکـانی وـک بـا بـتـکی نـاسـان و سـر چـا وـی زـر لـ چـوار چـو و ی زـمانـی دـایـک گـور تـرین کـشـیـتی، هـنـدک ئـا گـایـی لـ نو و سـینـکـانی پـشـتر هـی خـودی پـاشـخـانی

په شتر کې ځنگل درې ژکړاوه بېت، زه رجار چې پرسپارن و ته نان ت
بې پې کات و سر ردېم چې پشته پې ستنې ئوتېش نين، کار کې پې شترې
دووبارې دکات وې يان لې سړ پلانی پې شتر چېر کې ئې د بې تاقې
دکات وې، لې ناو ئې و پې لې پروزې ته واوکردن لې غيا بې ميت د لې ژې
ون بېوونې ئاستې پېوېستې مې عريفې و پسې رپې ککې، هېرو هېا
نې شار زايې زمان و زمانې نووسين تووشې سېدان بې ربېست و ککېش و
سېر شې د بېت. ککې ئې و کايانېش دواچار بې نووسين کې نې زک و زېر
کا وکړج ته پېست (لې بې شې کاني داهاتوودا بې هېر يې ککې لې و
هې ندانې وردې کاني د خېنې و) بې هې ئامانجې بې رايې ککې ځنگل
فېرخوازيش ئې و پرسپار و تېگې يشتانې بې گړنگ نې بېت، ککې وکې
بې پرسپار يې کې ئيتيکې و مې عريفې و زانستې وې نې توانيو وې مشتک
لې خېرمانې زانستې و پسې رپې ککې وکې پېوېست پې شکېش بکات.

سپا کې دیکې ئې و تېگې يشتنې ته وېرې مام ستايې، ککې ته وېرې کې
ئې ز و فېر تېگې يشتنې بې وې مام ستايانې زانکېش بې شېکن لې د خې
باسکړاوه. ځنگل هې مان د خې اگوز ريش وکې فېرخوازان ئې وانېش
بگړتې وې، لې لايې کې دیکېش مام ستايان لې ناو پې لېنې کې دیکې دا
بکې ونې ژر ئې و پې لېنې بارها تووې پې يو ستې بې ميراتي کې لتوورې و
تېگې يشتنې ميراتي دېستې دېستې پې شترې ناو زانکې وې، ئېم تېگې يشتنې
سنوورې نېوان قوتابې و مام ستايې کې د خاتې وې، بې ځنگل بې پېچې وانې
ئېم بې شېک لې مام ستايانې زانکې کاتکې دې بند سېرمې شقې
قوتابې کانيان دوو ويست ئامادې هې وېستې ئاستې رزې
مام ستاکې خې بې شېک لې داينې مې کارېگړې و باره نېانې
قوتابېيان بې پېچې وانې ئېوتې عېوام کې يې، هې ندې جارېش ميراتې ککېشې
گوېزارو يې، بې شېکې دیکې بې هې وېستې بې ردې وامي خېونې قوتابېيان کې
خې يېتې، بې يې کاتکې د بېتې وې بې مام ستا لې و تېگې يشتنې وې جارېکې
دیکې ئې و ميراتې درې ژر پې دې دات، ککې خې لې ناودا د بېنېتې وې.

ئې وې زياتر پې يو ستې بې پرسپار يېتې مام ستا ئې ستا لې
زانکې کاني کوردستان نې خو نېدنې وې و خې ئابدېت نې کردنې وې
هې ستې کړاوه و ئامانجې بې زکردنې وې پلې زانستې زياتر دنې
دې دات، بې شېکيان ځنگل بې هې فېزاي بې بې هې بوون و د خې
نائوم دکردنې خو نېدن و ئېر زش کې بېت، ئاستې ئې و تېگې يشتنې ککېم
تازېر وکې هېر کايې دیکې ناوځ و جيهانېش ئامادې يې، لې لايې کې
دیکېش زانکې ئې ستا وکې پېشې يېکې و زيفې مادې دامې دراو لې
بې ها کاني دیکې سېر دېکړت، وائې لې پاې مافې دارايې کان ئېرکې
ئيتيکې و مې عريفې و زانستې کان وکې ئېر زش لاواز، لې لايې کې
دیکې شې وې زانکې وکې مام ستا يې پرسېکې نېشتمانې و مرې يې لې چوارچې وې
دام زراوې يې کې ئايدي لې ژي شاراو وې ئې نېشتمانې و مرې يې

بہ کاری جہ راوجہ راواز کردووہ. ئم تہگہ یشتہ یی استہ قینہی مامہ ستا و بوون بہ مامہ ستای راواز کردووہ، میاکانیزمہ کانی ئرک و مافہ کانی مامہ ستا تہراتہن دہکات و زہر لہکہوتہی جہ راوجہ دہنہتہوہ کا یہوہ.

بہشہکی بہرچاو لہ مامہ ستایان سہرگہرمی کاری بازگانین و یان وہک دہرفت لہ یی بہوانامہوہ خہریکی دہستہ بہرکردنی پہگہ و پلہوپہستی ناوہ و دہرہوہی زانکہن، ئرکہ و ہریفیہ استہ قینہکہ پلہی دووہم وہردہگرہت، ہہموو ئہو تہگہ یشتہانہ دہبہہ بہشہک لہو ہاوکہشہ ییخہ ییہکہ، بہیہ مامہ ستاش ہاوکاتی تہگیہ یشتنی قوتابی ئرکہکی تہپہاندنی ناونیشان و ہایکردنی دہکہوہتہسہر، تا پہویستی ئہوہ نہکات لہگہہ قوتابیہکہ پرس و بابہتہکی تاقی نہکراو بخوہنہتہوہ، لہگہہ ووتی ہہژگارہکہ ہہ دہکات و ئاسانترین ہہگا بہ تہواوکردنی پہسہکہ دہگرہہہر، بہیہ زہرجار مامہ ستایان و قوتابیہان لہ بہہکردنی پہسہی نووسنی ماستہر و دکتہرا لہکوہشاوہن. بہو ہہکارانہوہ ئہو شہوازہ مہعریفیہ وک پہپہلیستی زانکہیی و مہعریفی خہی فہرز دہکات، واقع چہ دہخوازہت ئہوہ دہبہتہ ئامانج. پہسہی مہعریفی و زانستی پہسہیہکی درہژمہودایہ، مامہ ستا لہناو ئہو پہسہیہدا دہبہت بہ ہزاوت بہت، ئاگاداری ہہموو پہیوہندیہ گوزاراوہ و ہگوازہر و پہشہاتہکان بہت، زہرجار مامہ ستا چہقبہستووہ لہناو حہزہکی خہی یان ہوارہکی دیاریکراو بہرتہسکی خہی، لہ کاتہکدا زانستہ مرہیہکان شتہکی دیکہمان لہدہخوازن، ناکرہت پہسہری ہوارہک خہی لہ ہوارہکانی دیکہ یان بہشہ زانستیہکانی دیکہ بہگشتی دابہتہ، لہ میتا پہپہریہکاندا ئہو توانستہن بہدی دہن، ئہوہ دہخوازہت ہاوہوتی زانستہکانی دیکہ پہویستیہکی یہکانگیر وک پہیوہندی لہگہہ ئہویدیہدا درہژہ پہبدات، مامہ ستا یان قوتابی چوارچہوہی بہ پہپہریہکہی خہی داناوہ یان وای لہ تہگہ یستووہ، بہیہ ناتوانہت ئہو تہریہیانہی کہ فرہپہریی و نہوانپہرین و لہ ہوارہکہی خہیدا سہدمہند بہت و جہبہجہ بکات.

فہزای زانستی و زانکہیی لہ ئاستہہرزی و ئاستنزمیدا بہندہ بہ درہژکراوہی ئہو کہلتووہر پہشنہییہی جوگرافیای مہعریفی و کہلتووہر کہ لہ ناوچہکہدا میراتہ و باہادہستہ. ئہو فہلسفہ فہ و پہروہردہکردنہی لہپہش قہناعی زانکہدا و سیاسہتی کارگہہیی دہوہت ہہیہتی بہشہکہ لہ ئایدیہلہژیا و ہہژموونی گوہزراوہ، ہہمان ئہو سیستہمہ بیرکردنہوہیہ ہایکردنہ دہبہتہ بہشہک لہ کایہ و گوتاری لہ خہی خوارتر. سیاسہتی بہش و لہژنہی زانستی لہ ناو ئہو ہہلومہمہرجہدا گہشہ دہکات و ئاستہی خہی وہردہگرہت، بہیہ توانای

گۆڭ انكاري نيد. بۆشكيان بۆهي پۆكهاتى دىستى لىژنك و
بۆشكيان ئۆ و پچاننى نىوان تىواوى بۆش زانستىيىكان و
ناسىربۆخىيان لى ئاستىكردن و نىبوونى هيچ بىدواداچوون
و وىلانانى ئۆزموونى تاقىكراوى ناپىسنددا هيى. ئۆ و پاردايىمى
زىمىنك لى جوگرافىي پۆكهاتى كۆلۆر و بۆشدا هيى يىك ئاقارى
بىركردنۆ و بۆرهم دىهۆنۆت، هۆمو ئۆوانى پىيوئندى و هاوتاي ئۆ و
پىرسىن. زىر هۆكارى دىكۆش هۆن و بۆشكىن لى بۆرهمى كاۆكۆچى ناو
نامىكانى ماستىر و دكتىرا و تۆئۆزىندۆ وى زانكۆيى بۆگۆشى،
بۆتايىبۆتى دىنگى جياواز و بۆبرشت يان مۆيلى ئۆزموونىكى تازى
دۆرۆ وى ئۆ و فۆرمى باو، ناتوانىت بۆرهمىستى واقىعى فۆرمگرتووى
كۆكۆكۆ بووى پۆشتر بكات. دىنگى نۆشاز و فرمگرتووى بۆ ئۆبدىتىكان
لى بارى ئۆزىيى و دىسۆماتۆ و لىسۆرۆ وى يان ئۆزموونىكى
بۆرهمىمها تووى دۆرۆكراوى پۆشتر و هۆر ئۆ وى لىبارى، كۆ هيى.

هۆمىت بايز

مامىستا لى بۆشى كوردى/ فاكۆتتى ئاداب/ زانكۆيى سۆران

((يىمىند ئارن)) لى نىوان
قۆزۆ وى نى شۆشۆكان و مۆحاۆبوونى
ئاشتى لى نىوان دۆ وى تاندا..
و. لى عۆرۆبى و (ياسىين
لى تيف)

د. زهير الخويلدي

پۆشكى

”نۆنگى گۆرۆترىن فۆزىلۆتى سۆدى ئۆمى ئۆ وى بۆت كۆ ووبۆ ووى
نامىقاىتى بىبىنۆ وى بۆ ئۆ وى باو بۆ مرۆقۆكان لىدۆست
بدىين.”

يىمىند ئارن (۱۹۰۵-۱۹۸۳) بۆ يىكۆك لى ناۆونترىن بىرمىندانى

فهره نسی له سه دهی بیستهم داد نرته. به بشداریهه فیکریهه قووه کانی له که مهناسی و فلسفه فای سیاسی و په یوه نډیهه نهوډه وه تهیه کان جیا ده کرتته وه. جه وازی کار کانی ئارن به هه وهی تهگه یشتن له دینامیکی که مهنایته و سیاسی که مهنگا پیشه ساریهه مه درنه کان ده ناسرته وه، له که جه ختکردنه وهی له سه ر مملانهی نهوان سیستمه سیاسی کان وک بزوه ندرکی بنده ته مه ژوو. نه وهش له بری مملانهی چینایته که فلسفه فای مارکسیزم ته رکیزی ده خسته ساری. هه روه ها ئارن له نووسینه کانیډا باسی له پرسه کانی هه شیاره مه ژوویی کردوه، هه وهی هه وه شانده وهی نه و هه همانه ی په شک و تنی داوه که له سه رده مه نه ودا زا بهوون و به تونده نه خدهی له ئایده له ژیهه ته تالیتاریهه کانی وک نازیزم و ستالینیزم گردوه. نه و ئایده له ژیهه نه به و شو یه ده بینیه جیهانیان خسته ته ناو شه و وړانکه رکه نه وه. هاو کات ئارن نه و پرسیاره وروژاند له باره ی نه گره ی گه یشتن به ئاشتهیه کی به رده وام له نهوان وهاتان، به له به رچا وگرته نه وهی که که به کی سیاسی و ئایده له ژیهه نه م ئامانجه نیمچه مه حاه. ئامانجه نه م نووسینه ئاشکرا کردنه بیر که کانی ئارنه سه بارته به قه ناغه کانی بیر که مهنایته و هه نه نده کانی هه شیاره مه ژوویی و هه وه سته خه به رامبه ر شه و کان و مه حاه بهوونی ئاشته، له سه ر بنده مای گرنه گترین به ره مه کانی و تیشک خسته سه ر بشداریهه فیکریهه کانی.

هه قه ناغه کانی بیر که مهنایته ته لای نه مه نه ئارنه) لانه که م ناکرته هیه عه قیده یه کی نه خلاقه و ئایینه له ناو نه کی بیر که کانیډا قبه بکرت، نه گره له به امبه ر نه خده زانسته ده نه وه سته ته وه. نه مه نه ئارن له په رتوکی (قه ناغه کانی بیر که مهناسی) ده، تیشکی خسته سه ر شو نه په گرتنه گه شه سنده بیر که مهنایته له مه نتسکیه وه تا ماکس قه به ر، به ناو کارل مارکس و نه له کسپس ده ته کفیلده ته په ی. ئارن په ی وایه که مهناسی هه وه ده دات به شو یه کی هه مه لاینه له واقعی که مهنایته ته ته بگات، به به نه وهی هیه لاینه که له لاینه کانی ئابووری، سیاسی، یان ئایینه پشتگو به خات. له م چوارچه وه ی ده ئارن جه خت له وه ده کاته وه که بزوه تده وهی که مهنگان ته نیا له مملانهی چینایته ده قه دیس نابته وه که نه وهی کارل مارکس بانگه شه به کردوه، به که مملانهی نهوان سیستمه سیاسی کان زیاتر به دیه نه ری هه زی بزوه ندره کاره گره رن. ئارن له په رتوکی هه ژده وان له که مهنکه ی پیشه ساریهه له لاینه نه ئابووریهه کانی که مهنکه ی پیشه ساریهه کان کردوه. به مام له مملانهی چینایته ده ته رکیز ده خاته سه ر لاینه نه که مهنایته ته کان، له ده مه کراسی و پاوه نخوازیده تیشک ده خاته سه ر لاینه نی سیاسی. نه م سه گه شه یه نه نگده نه وهی مه ته ده

ئارنە بە لۆكۆيىنەۋى تەۋاۋى كۆمەڭگا بەگىشى . ۋەك چەن ناتوانرەت ھېچ دياردەيەكى كۆمەڭگا يەتە تەڭگەين بە بە لۆكۆچاۋگرتنى كارلەككەكانى نەۋان ھەندە جياۋازەكان. ھەروەھا ئارنە لۆكۆچاۋگرتى مەكس قەبەردا بوو، بەتايىدەتە لۆكۆچەمكى "جەرە ئايدىيەكەن"دا، كۆك بەكارى دەھەنا بە شىكردنەۋى مەژوو و كۆمەڭگا لۆكۆدەرەۋى لۆكەدانەۋى قەكەكانى پەزەتەيىستى. ئارنە لۆكۆبازى خەيدا بە ھەزرى كۆمەڭگا يەتەتە، داۋاۋى دامەيىنى ئايدەلەزى لۆكۆزانست كەردوۋ ، بەۋ پەيەي ئايدەلەزىياكانى ۋەكۆ ماركسىزم تەڭگەيشتەنى دەخە كۆمەڭگا يەتەتە شەۋەندوۋ لۆكۆ سەپاندەنى لۆكۆيىنەۋى پەشۋەختەۋ . ئۆم ھەۋەستە ۋاۋى لۆكۆكرد كۆكۆخەنە لۆكۆ شەنبەيرانە بەگەتە كۆ ماركسىزەيان ۋەك "تەياك" ۋەگرتوۋ ، كۆ نەبەنايانى كەردوۋ لۆكۆ بىنەنى ئەستەيەكان، ۋەك لۆكۆ پەرتوۋك بە ناۋەنگەكەيدا لۆكۆسەي ۱۹۵۵ بەۋاۋى كەردەۋ بە ناۋى "تەياكى شەنبەيران" .

لۆكۆھەندەكانى ھەشيارى مەژوۋى

"مەرقە مەژوو دروست دەكەت، بەۋەم ئۆۋ مەژوو نازانەت كۆ دروستى دەكەت".

ئارنە لۆكۆ ۋەنگەي قەخەيەۋ ھەشيارى مەژوۋى ۋەردەگەت ، بىرەكەي پەشكەۋەتنى ھەۋەي تەكردەۋ كۆ لۆكۆ مەۋەي سەدەي ھەژدە و نەزدە زاۋ بوو بە سەر بىرى ئۆۋرەپادا . ئارنە لۆكۆ كەتەبەكەيدا، زەگەربوۋن لۆكۆ ۋەھەمى پەشكەۋەتنە، باس لۆكۆ دەكەت كۆ باۋەبوۋن بە پەشكەۋەتنى بەردەۋام و ئۆكەمەتەيى ۋەھەمى مەرقە ، بەتايىدەتە لۆكۆ بەرە شەنەيى كارەسەتەكانى سەدەي بىستەم، ۋەك نەزىزم و ستەلەنەزم. ئارنە جەختە لۆكۆ دەكەتەۋ كۆ ئۆم ئۆمە تەتەلەتەريەنە نەشانەيان داۋە كۆ سەركەردەيەكى دىمەگەژەك دەتەۋەتە بە درە و دروشمى شەقەنى مەلەنەن كۆس كۆكەتەۋ و شەۋەي ۋەرەنكەرى بەرپەكەت . لۆكۆ چەۋرەۋەي ھەشيارى مەژوۋەيدا ئارنە پەيۋەيە مەژوو بە تەنەا گۆكەنكەرى نەيە ، بەكۆكۆ بىرەتەيە لۆكۆ "ھەشتەۋەي" ئەبەردوۋ كۆكۆكە بوۋنى مەغرىفە و ئۆزەمۋەنەكان . ئارنە لۆكۆ دەقەكەيدا لۆكۆسەر چەمكى مەژوو و پەشكەۋەتنە ئامازە بەۋە دەكەت كۆ پەشكەۋەتنە كەتەك بەدەي دەتە كۆ نەۋەيەك ۋەۋەمەي كارەكانى نەۋەي پەشۋە بەتەۋە، لۆكۆ گۆكۆ زەياد كەردەنى گۆكۆزە نەۋەيەكان ، گۆكۆ بە كۆكۆكە بوۋنى ئۆرەنى زەنست و دەستەكەۋەتەكان دەدەت . لۆكۆ ئۆۋەشدا ئارنە ھەشدارى دەدەتە لۆكۆ بەۋەي بەۋە ھەبەت كۆ پەشكەۋەتنە زەنستەيان تەكەنەلەزى بە مانەي پەۋەستەي پەشكەۋەتنە ئۆخەقى يەنە سەسەي دەتە ، ۋەك چەن مەرقەيەتە تەكۆ ئۆستە بەھەي مەملەنەي ئايدەلەزى و سەسەيەۋ بەرەۋەۋەي پەشكەۋەتە دەتەۋە .

پیسى و قزى و نی شى کان و ماحابوونى ناشتى

"هه بژاردن له سیاسه تدا له نهوان چاکه و خراپه دا نییه، بهه کو له نهوان باشترو خراپه تدا یه" ئارن خنده گریه کی توندی شه و ئه مه ته تالیتارییه کان بوو که بوونه هه ی له ناوچوونی جیهان له سه ده ی بیسته مده. له کته به که یدا بیرکدرنه وه له جنگ ئارن شیکاری به سروشتی ته کده رانه ی شه کان ده کات و تیشک ده خاته سه ر ئه وه ی که چن ئایده له ژیا تونده وه کانی وه کو نازیزم و ستالینیزم، به یمه نه دروشمی توندوتیژ ده قزیه وه به پاساوه نه نه وه به مملانه کان. هه روه ها ئارن ئه وه بیرکه یه ی که ده ته شه کان ده توانن به ته هه ی چاره سه ری به کلاکه ره وه به مملانه کان، مونا قه شه ی کرد و ئامازه ی به وه دا که زه رجار توندوتیژی و ق و کینه یه کی زیاتر دروست ده که نه نکه ناشتی. سه بار ته به ناشتی ئارن به له به رچا و گرتنی که به که ی به رده وامی نهوان سیسته می سیاسی و ئایده له ژیاکان، گومانیه هه بوو له ئه گه ری به ده سه ته نهانی ئاشتییه کی به رده وام له نهوان گه لاند. له کته به که یدا باس له وه ده کات زه گاربوون له وه همه کانی په شک وه تن له مملانه ی ئایده یه له ژیه کان، وه که ئه وه ی له نهوان سه رمایه داری و سه سیالیزمدا هه یه ئه سه ته مه ئامانه ی ناشتی به ده سه ته به نه ته. به بهام له گه ئه وه شه دا ئه رانه داوای به هه زکردنه ی دامه زراو نه بود وه ته یه کانی نه ته وه یه که گرتوه کانی کرد وه که میکانیزمه که به که مکردنه وه ی گه ژیه کان و چاره سه رکردنی ناکه کییه کان سه ره ره یه سنووردارکردنی کاریگه رییه کانیان. هه وه سه ته یه ئارنه سه بار ته به سه ره به خه یی جه زائیر، که په شتگیری له ئاشتیخوازی ده کرد و ته خنه ی له که له نیالیزمی فه ره نه سی گرت، ته نگدانه وه ی ئه وه باو ته یه که توندوتیژی که له نیالیزم نه توان ته به ته هه ی چاره سه ری به رده وام. ئه مه هه سه ته ده که یه نه وه موو شه که که له ده ره وه ی خه مانچ وه که که یله یه، مه حکومینه به به ده سه ته نهانی ته نها به شه که له وه ی که ده توانینه بین، مه حکومینه که ته وای بوونی خه مان له په شه یه کی سنوورداردا به ین و هیه هیوایه کی گه وره یمانه نییه جگه له قبه که کردنی ئه مه سنووردارکردنه. ده سه ته ات له سیسته می نهوان ده وه ته که اندا ئه وه نه ده ی به نه به ئیراده، ئه وه نه ده ی به نه به سه رچا وه که نه وه؛ ئه گه سه ری ئه وروپای ته ژئاوا به که یه نه وه که یه که، سه رچا وه ی هه یه نه که ئیراده.

ئه ئه نجام

"یه کهسانی عه قیده یی به هود به دوای سنووردارکردنی سروشت و بایه له ژیه و که مه یه تیدا ده گه ته ته، نه که یه کهسانی به به کو سه ته مکاری ده سه ته به ره ده کات."

به یمه نه ئارنه نو نه رایه ته مه ده لی بیرمه نه ده کی پا به نه ده کات که شیکاری زانسته له گه ته ته خنه ی فه لسه فه ته ته که ده کات. له گه ته ی

بهره‌م‌کانيي‌و ل‌س‌ر ق‌ناغ‌کاني بيري ک‌م‌ل‌اي‌تي ، نار‌ن
 ديد‌کي گشتگيري پ‌شک‌ش کرد ب‌ ت‌گ‌يشتن ل‌ ک‌م‌ل‌گا
 پيش‌سازييد‌کان، ک‌ تيايدا س‌رنجی ل‌س‌ر مللاند‌ سياسي‌کان بوو
 و‌ک بزوند‌ري س‌ر‌کي م‌ژوو.ه‌رو‌ها ب‌شداري کردوو ل‌
 ه‌و‌شانندن‌وي و‌هم‌کاني پ‌شک‌وتن ل‌ گ‌گ‌ي شیکارييد‌کاني ب‌
 ه‌شيارى م‌ژوويي، ه‌شداريدا ل‌ م‌ترسييد‌ ئايديد‌ل‌ژييد‌کان ک‌
 ه‌و‌ش‌ل‌ م‌ر‌فاي‌تي د‌ک‌ن. س‌بارت ب‌ ش‌و‌کان نار‌ن “ق‌ز‌و‌ني”
 ئ‌واني ئاشکرا کرد، ج‌ختی ل‌و کرد‌و ک‌ ک‌ب‌ک‌ي ئايديد‌ل‌ژي و
 سياسي ن‌وان د‌و‌و‌تان ئامانجی ب‌ ديه‌ناني ئاشتي قورس د‌کات.
 ب‌م‌ل‌ گ‌گ‌ ئ‌و‌شدا بانگ‌واز‌ک‌ي ب‌ ب‌ه‌زکردني ديال‌گ و
 دام‌زراو ن‌ود‌و‌و‌تييد‌کان هيوای پ‌ د‌ب‌خش‌ت ب‌ ک‌م‌کردن‌وي
 مللاند‌کان ، ت‌نان‌ت ئ‌گ‌ر ئاشتييد‌کي ه‌اش ن‌توانرت به‌نرت‌
 دي . ميراتي نار‌ن ل‌ توانای و‌وب‌و‌و‌و‌وي بير‌ک‌ي ه‌و‌و‌داي‌،
 و‌ک کل‌د ليقي شتر اوس ناوي ل‌نابوو “پاک و خاوي‌ني
 کولتووري”تواني ل‌ ن‌يار فکرييد‌کاني ت‌ب‌گات پ‌ش ئ‌وي و‌اميان
 بدات‌و ، ه‌ر ئ‌و‌ش وایکرد د‌نگ‌کي ع‌ق‌اني ب‌ت ل‌ س‌رد‌م‌کدا
 ک‌ ئايد‌ل‌ژي توند‌وي زاا بوو . ب‌م‌ل‌ ب‌ چي يم‌ن نار‌ن
 و‌ن‌ي‌کي شاراو بوو ل‌ م‌شه‌دي س‌س‌ل‌ل‌ژي س‌رباري ئ‌و ب‌شداري
 و‌خند کار‌گ‌رو گ‌وران‌ي ک‌ پ‌شک‌شي کردن ؟

س‌رچاو:

د . زهير الخويلدي - انفاس نت - ٤ - اکتوبر ٢٠٢٥

ح‌م‌ س‌عيد ز‌نگ‌ي چير‌کنووس و جيهاني ف‌نتازيا . ستار ئ‌حم‌د

نوقلا چير‌ک
 ” س‌ف‌ي ”

ئ‌و ش‌و ب‌ ه‌لي زانيي، ک‌سيان ل‌ ما ن‌بوون! م‌زي ازان‌و..
 ک‌وت‌ خواردن‌و. ناگ‌هان ل‌ ي‌ک ل‌قوتيد‌ بير‌کان‌و..

جندكك ياك دەرچوو و، د ههمبەرى ئىشت! تەزوويەك بە لىشيدا گەلە.
كوتى:

“تە كەي؟”

جندكك و ئامى دا يەو:

“ئارام بە و مەشەمزە و خەت تەكمەدە.. منىش ئافەرىدى خوام و. نەوم
مەحمود! هاتووم دا يارمەتتە بەم و، لەم ژيانە چەرمەرسەرى و
كولەمەرگىيەت زەگار كەم.”

لەچا و ترووكانەكدا لە ئاسمانەو! مەدەك و سەفرەيەكى لە هاتە
خوارەو، دەگەك يەك كەوتەنە خواردنەو. فەجا جەگەرەيەكى چروودى پە
كردو كوتى:

“نورەدين چەت گەرەكە دا بەتە و كەم؟”

خاوەن مە سەرى سوەما! چەن نەوى دەرەنە! قەچە تەرەور بوو وەو،
كوتى:

“و كە چە؟”

مەحمود كوتى:

“پەسەر، زەنى جەوان، دەسەتەت.”

نورەدين بەرى دەرەو كەمىان هەمەزەرى!

مەحمود كوتى:

“مەن دەرەك يەك شەت لە بەكەم. بەيە دوو بەزارەت دەرەمە بەردەست!

دراو يەنە دەسەتەت؟”

نورەدين لە دەرە خەيدا كوتى:

“مەن گەر پەرەم بەتە دەسەتەت بە خەي دەرە بە بەم پەرە” كوتى:

“پەسەر! بەمەم چەن دەرەمەيتە؟”

مەحمود كوتى:

“ئەمەن بەخەم بەمەم بەرى بەنەكى فەزەم! بەنەكى فەزەم شارەزەي؟!”

نورەدين سەرەكى بە لەقەن.

“سەيە فەزەم بوو وەو، گونەيە بەنەو وەرە.. تە لە دەرە سەرەزەكەم،

ئەتەمەلتە هەن!”

نورەدين كەو كەي دەرەكى لەقەند.

مەحمود چاوى لە دوو چاوى نەبوون! نورەدين حەپەسا بوو!

مەحمود كوتى:

“بەرەلە چە دەرەيتەو بە قەسان نەكەيتە؟ ئەو تە منىش مەرەيەكەم وەكى

تە”

نورەدين بەيە زەتەر ئارامىيە دا يەشە! كوتى:

“ئەخەر كە هاتەم بەمەم چە؟”

محمود کوتی:

“بـئـز بـ لای بـو بـر دـچـم! منیش پاسـوانـکـانـم اـدـسـپـرم
پارـکـت لـ لـ گونییـکـ کـن و، هـنـگـینـ لـنـو ئـتـمـبـیلـکـتـی
نـن.”

نور دین کوتی:

“زـر سوپاس! لـ پیاوـتـیت دـرناچـم.”

محمود کوتی:

“زـر ئاسایی وـریگر! من ئـستـ بـزردـبـم! بـیرت نـچـت، سـبـی دواـی
دـمـمـیری نـ چاوـوانـتم؟”

نور دین کوتی:

“بـ ئـوی بـیانی بـ جوانیی بتناسـمـو، ئاساییـ سـفـیـکـ پـکـفـ
بـگـرین”

محمود کوتی:

“بـ خـشـایـو.”

هاـتـ تـنـیشتی و دـستی دـسـر شانی دانا. سـفـیـکـیان گـرت و،
محمود ون بوو.

ئـو شـو هـر بـیری لـو دـکردـو، کـ گونییـ دـلارـکـی هـنـایـو،
لـ ما ئـنی تا قـتـکا!

سـپـد لـ خـو اـبوو! ئاوـکی بـ خـیدا کردو، لـ خـشـانـدا، قاوـتـی
نـکرد. سواری ئـتـمـبـیلـکـی بوو، بـر و بانکی ؤـژن تـی تـقان.
هـشتان هـر بـو خـیا بـردی.....

کـ گـیشتـ بـردـم بانکی ؤـژن. نـیـانـهـشت مـبـایلـکـی بـرـتـ
ژوور و. کوتی:

“با تماشا یـکی سـفـیـکـ بـکـم!” تا بـجوانیی کـکـ مـحمود
بناسـمـو!”

کـ سـیری وـنـکـی کرد، سـفـیـکـی لـگـ پـشـیلـکـی ما خـیان
گـرتوو.

پشیلـکـ دـستی لـ سـر شانیـتی.

.....

لـکـدانـوی چـیرـکی “سـفـی”

1. بابـتی سـرـکی و پـیـام

چـیرـکـکـ بـ شـو یـکی گـاـتـجـانـ و خـیاـوی باس لـ
ئارـزووی مـرـقـ بـ دـو مـندیـکی خـرا و بـ مـندووبوون
دـکـات، و هـرو هـا باس لـ ئاسان باوـی و گـرنـگی
جیا کردنـوی خـیا لـ اـستی دـکـات. پـیـامی سـرـکی ئـو یـ

کډ د بټ هـ شيار بين لـ نارـزووـکا نمان و ئـ و “د رفـتا نـی” لـ نا کا و دـنـډ پـشمان، چونکـ زـرجار ئـو ی بـ چارـسـرکـی جادووی و سـف دـکـرت، تـنـیا و هـمـکـډ.

2. کارکـتـرکـان

نورـدین (پاـوانی چیرک): کـسـکی ئاسایـ و بـ “ژیانی چـرمـرسـری و کولـمـرگی” ناوـزـد کـراو، کـ بـدوای دـربازبوون و دـوـمـندیدا دـگـگـت. خواردنـو ی بیر لـ مـاـوـو بـ تـنـیا ئامـاژ یـ بـ ناـحـتی و هـوـدان بـ بیرچوونـو لـ گـگـی سـرخـشیدو. نـاـارامیدکـی بـهـی پرسپاری پارـ یان دـسـمـاتـو دـردکـوت، و ئاسان باوـی و شـژاویدکـی لـ کـتـاییدا ئاشکرا دـبـت.

مـحمود (جنـک/پشیل): نوـنـرایـتی هـزکـی ناـاستـقینـ دـکـات کـ وادـزانـت دـتوانـت ژیا نی نورـدین بـگـگـت. ناو نانی خـی بـ “ئافـریدـی خوا” و “بـوـبـری بانکی فـژن” دژایـتیدکـی گـاـتـجاـانـی. لـ استیدا، ئـ و تـنـیا و هـم و فـبازی نیشان دـدات. لـ کـتـاییدا دـردکـوت کـ ئـ و جنـک ترسناک و پـدـسـمـات تـنـیا پشیلـی مـاـوـو بوو.

3. ووداوـکان و گرچـن

سـرـتا (هـلی گونجاو): چیرکـکـ بـ دـخی ناـلـباری نورـدین و دـستـپـکردنی بـ خواردنـو دـستـپـدکـات، کـ زـمـین بـ ووداوـ ناخـیا یـکـ دـسـمـات.

گرـ کوـر (چاو پـکـوتن): دـرچوونی جنـکـکـ لـ قووتیدـی بیر و پـدانی بـبـنی یارمـتی، گرـ کوـر ی چیرکـکـ یـ. لـر دا دانوسـتانـکـ لـسـر پارـ یان دـسـمـات وودـدات، کـ نارـزووی نورـدین بـ پارـ دـردـخات.

خولگـی چیرک (سـفـی): داواکردنی سـفـیـکـ لـلایـن نورـدینـو خاـکـی و رچـرخانی گرنگـ. نورـدین وا دـزانـت ئـمـ بـبـگـیـکـ بـ استی قسـکانی مـحمود و یارمـتیدـریـتی بـ ناسینـو ی.

کـتایی (ئاشکرا بوون): کـتـک نورـدین دـگـا تـ بانکـکـ، سـیری وـنـ سـفـیـکـ دـکـات و دـردکـوت کـ لـگـگـ پشیلـکـی مـاـوـی خـیان وـنـی گرتوو. ئـمـ گرـ کوـر کـ دـکـا تـو و سـرجـم ووداوـکانی پـشو دـخاتـ ژـر پرسپارـو.

4. تـکنیکـی “سـفـی” و سـفـی

ناونیشانی “سـفـی” کـکی محوـر (تـوـرـی) دـبـینـت. سـفـی شـتـکـی مـدـرنـ و ئامرازکـی نوـیـ بـ “بـبـگـ” و “ناساندنـو”. بـمـ لـر دا، ئـمـ بـبـگـ مـدـرنـ دـبـتـهـی

د زینډوای هېڅ یو یو کی کار کتړ ک. سټیډیو، له جیاتو
نډوای جنډوای کی استیډین و بڼو بڼو کی بانکی به مرځ
(نور دین) بناسنډ، تنیا وونی د کاتو و ک هډموو نډو
ش و تنیا خ یا بوو، یان لژر کاریگر یی سرخ شید ک دا
بوو، و مډموودی جنډوای هیچ نیی جگ له پشیل یو کی ناسای.

5. شوازی گانډو

چیر ک ک به شوو گانډوای استیډو و به زمانو
کور دیی کی پاراو و سټن نووسراو. به کاره نانی وشو وک:
“ژن”، “کاو کی دی”، “هنگین”، و “تهی تان” ننگ کی
فلکلری و ناوخی به چیر ک ک به خشیو، به نام ت ک ک کردنی
ل گ گ چ مکی مډرنی “سټیډی” دژای تید کی خشی دروست
کردو.

6. د ژنډو نجام

چیر کی “سټیډی” به شوازی کی زیر کانه د ستکاری کردنی مډشکی
نور دین د خاتو و، ک له نجامی بیر خوار دندو دا
ت ک ل او خ یا بوو و چاوپ ک و تنډ کی ل گ گ “جنډو ک”
استی نډو. سټیډی بوو به ناوډن یو ک استی
نډوان و هم و واقع نیشانی د دات. لډ دا، پشیل/جنډو ک
تنیا ناماژ یو ک به نډوای ک زرجار چار ساری ناسان و
د و مډندی خ را تنیا شتیکی پوچ و به بند مای، و له
ک تاییدا د گانډو سټیډی سټیډی ساد کی خ مان.

a

ریالیزمی له وژای منداندا. رازا شوان

وژای مندانان، به پلای یو ک م پشت به خ یا د بڼ ست.ت.
خ یا وک توخم کی سټر کی وژ، زیاتر سرنجی مندانان
راد ک شت و کاریگر یی کی زیاتریشی ل سریان ه ی.
به ناراستی ریالیزمی له وژای مندانان، له به ها و له
گرنگی خ یا ک م ناکاتو، چونک خ یا مرجی داه نان.

په ویستنه نووسلري بابته ریا لیزمی به منداکان،
هاوسه نگییک له نهوان ریا لیزم و خپا دا به د سته بندت و
به با شترین شهو سوودیان لهو ر بگرته.

وژي ریا لیزمی ره وتکی و ژي. گوزارشت له راستيې کان
دکات، و نهی ژم و رووداو کانی ژيانی ره ژانې مر قې کان
دکات. وک ژي که له ژيانی راستیدا ه. و ژي ریا لیزمی
به شه که له بزوتنه وې هونري ریا لیزمی، که له ناو استی س دې
نزدی م له فر نسا دا سري ه دا، دوايش له هوو جیهاندا
به او بوو و.

هکاری سه ره دانی ریا لیزمی، وک کار دانه و یی
به رانه به ره مانسیزم و ئایدیالیزم، که له س دې
ه ژد دا د ستیان په کرد. به نمون له ره مانسیزما،
نفسان و چیر که ن فسان یی کان گرنه بوون، له کات که دا
که و ژي ریا لیزمیدا، جیهانی راسته قینه له پش ه هوو
شته که و یی، ه و دات که که م گا و مر قې کان وک خپان، به
شه و یی کی باو په کراو نیشان بدات. ریا لیزم شه واز کی
نوی نوو سین. نه و یی کی نوی نوو س رانی ناساند، که
کاریگ ریان له و ژد دا ه یی. ریا لیزم بریتی له ه و یی
گشتی به و نا کردنی بابته کان، به شه و یی کی راستی له فرمی
هونري جیا واز دا. ریا لیزمی م د رن، له و خا و د ست
په دکات، که مر قې له ره گگی ه سته کانی یی و، راستی
د د ز ته و.

ره نکه سه ره دانی ریا لیزم له و ژي منداکاندا، به پلې
یکم، و رچا رخان و شه شهک بوو بهت، له دژي لافاوی چیر که
ن فسان یی کان و چیر که کانی پاشا و شازاد و جن که و شه و
و نژدیهی حوت سر و ن سپی با دار و جادوو گ ران.
ریا لیزم بانگ واز یک بوو، به گ یی نی ئم چیر کان، به
چیر کی خ کی ئاسایی و چین باو کانی که م گا. که باس له
بابته کانی و رگیراو له ژيانی راسته قینه ره ژانې
منداکان و م ردمنداکان و گور ساکان و له رووداو کانی
نستا د که.

ریا لیزم له بیر که یی کان له رووداو که و س رچاو د گرت، که
نووسلري داه نه ره ژم وونی کردو و یان به چاوی بینو تی.
ه و دات به فرم کی گ ان و یی نوی په شکشی بکات. ه ندک
توخمی خپای ته دای، به مام له بنه تدا له سر رووداو کی

و کارکتارکانی چیرککان راستین. ئممش دکوت سـ توانا و لهاتوویی و ئزموون و داهنانی چیرکنووسان. کوات ئو ناگیینت ک ئندش و خیا ل چیرک ریالیزمیکاندا شوینان نبت. بکو خیا هونی هـ موو بابـت وئزیدکان.

بزووتندوی ریالیزم ل وئزی مندااندا، ل ماوی شستکان و حتاکانی سـدی رابردودا، گانکاربخوار بوو، بـ رووبـووبـوونـو و نریت باوکان. نووسـرانی ریالیزمی بابـتـکانی منداان، زمینان بـ سـردمکی نووی وئزی منداان خـش کرد. ک رگدانوی ئاـزییـکانی جیهان بوون.

جگـ لوـش ناوـکی پـرتووی منداان، سـبارت بـ رگـز و فر چـشندی و کـمـایـتی، گانکاری بـسـردا هاتوو. ریالیزم بووت جگای خواست و پـویست بـ منداان. بـ ئووی بزنان سـرکـوتن ل ژیاندا، پـویستی بـ کـشـش و بـ کـندان و بـ ماندووبوون هـیـ. لـ رگای پـری و فریشتـ و جنـک و دـو و جادووگـر و سیمرخ و هاوشـوکانی، ئم شتـ ئفسانـییاندا، نایـتـدی.

لـ و فاکتـرانـی ک روتی ریالیزمی ل وئزی مندااندا، بـهـز و شیرین کردوو، بریتیـ لـ فراوانبوونی پراکتیکی دیموکراسی ل ژیانی کـمـگا و گـلاندا. گـیشتن بـ یـکسانی و بـشداری زیاتر، بـ هـموو چین و توئزکانی کـمـگا.

بابـتـ ریالیزمیکانی وئزی منداان، تـنیا لـ بابـتـگـلـنـین، ک پـیوـندیان بـ ژیانی راستـقینـی مـرف و کارکتار مـقیـکانـو سنوورداربن. بـکو هـندک جار و روودات، ک نووسـری وئزی ریالیزمی منداان، پـنا بـ فـ وئزیدکان و بـ شـواز هونـریـ رـکـوتووکان بـرت. وک بـکارهـنانی: ئاز، باـند، دار و درخت، یا شتی بـ گیان، وک هـمایک بـ دـربـینی مـرف، وک پرسـکانی ژیانی راستـقینـیان. خیا ل بـرهـم وئزیدکاندا، بـ دـربـینی بـها جوراوجـر مـری و کـمـایـتیـکان بـکارد هـنـرت.

چیرکی ریالیزمی، بـ هـموو گروپ تـمـنیـکانی منداان گونجاو. بـ مـرجـک توانا و ئارزووکانیان لـم قـناغـدا لـبـچاوبـگرن.

پـشـتر لـ (تـموزی/ ۲۰۲۳) دا، بابـتـکم بـ ناونیشانی

(چیر کی ریالیزی ل و ژانی مندا نان) دا، ل سایت کاندا
ب و کرد و.

ن رویج: ۲۰۲۵

مـرات لـ نـوان باشی و خراپیدا!.. نووسینی: ر هـن یاسین حـمـد ئـمین

مـرات واتا گواستند و ی سامان، پار، ما، زوی و ماف
دارایی کانی ک سی مردوو ب یاسا ب ئ و ک سانی ک مافی و رگرتنی
میراتیان ه ی، ئ م گواستند و ی ل س ر بن مای یاسا کانی
نـود و و تی و ناوخی جـبـجـ د کر ت و مـبـستی سـر کی تـدا
پاراستنی داد و ی ک سانی و مافی ئ ندامانی خـزانـ.

مـرات یـکـکـ ل و سیستم داد پـروـرانـ ی ک د بـت تیدا داهاتووی
خـزان و ژیانی ئ ندامانی و داهاتووی ک س و کاری مردوو پارـزراو
بـت. بـمـ زـر جار ل و وـاتـانی ک تـیدا سیستم یاسایی ب
شـو یـکی تـواو جـبـجـ ناکر ت، نموونـی وـاتـانی جیهانی سـبـم ک
کوردستانی ب یـکـکـ ل و وـاتـانی پـلـنـکراو، بابـتی میرات و
دابـشکردنی میرات لـبری ئ و ی بـبـت باش و هاوکاری ب کـسوکاری
مردوو، بـپـچـوانـ و د بـت هـی ش و ناکـکی ل نـوان ئ ندامانی
خـزان کـدا.

هـروـها ل کاتی دابـشکردنی مـراتدا فروف و گزی ت د کـو و ت.
ئ و ی د بـت ب داد و ری و ی ک سانی جـبـجـ بکرت، د گـگـت ب سـتـم
و ناداد پـروـری، هـموو ئـمانـش بـهـی نـبوونی سیستم و چاودری
یاسایی و روود د ن، کـشـی میرات د بـت هوی تـکـچوونی پـیـو نـدی
نـوان خوشک و برا و مام و خ و تـواوی ئ ندامانی خـزان، ب هـووی
میرات و مملانی و فروف ل و خـتـانـدن و تـنانـت جاری واش هـی
ل و زیاتر دـوات و د گات ب تاوان، خوـنـرـشتن.

ب گشتی ل کاتی دابـشکردنی میراتدا دوو تو ژ ب زری سـتـم میان ب
ئاسانی لـدـکر ت ئ و دوو تو ژ شـزان و مندا نان، ب تایبـت ئ و

منداﻻﻧﻲ كﻲ بﻻداﻳﻚ و باوﻛﻦ.

بﻲ پﻲﻻﺳﺎﻛﺎﻥ، ﻣﻨﺪاﻻ ﺗﺎ ﻧﻪﮔﺎﺕ ﺑﻲ ﺗﻪﻣﻢﻧﻲ ۱۸ ﺳﺎﻻ ﺑﻲ ﺷﻮﻳﻲﻛﻲ
ﻓﻪﺭﻣﻲ ﺧﺎﻭﻧﺪاﺭﻧﺘﻲ ﻣﻪﺭﺍﺕ ﻧﺎﻛﺎﺕ، ﺋﻪﻣﻢ ﻭﺍ ﺩﻛﺎﺕ ﭘﯧﺸﻜﻲ ﻣﻨﺪاﻻ ﻟﻪ
ﻣﻳﺮﺍﺕ ﺑﻜﻪﻭﻧﺪ ﻻﻱ ﻛﻪﺳﺎﻧﻲ ﮔﻪﻭﺭﻩ ﻧﻤﻮﻭﻧﻲ ﺑﺎﭘﻳﺮ، ﺩﺍﭘﻳﺮ، ﻣﺎﻡ ﻭ ﺧﺎﻝ
ﻭ ﭘﻮﻭﺭ.

ﻛﺎﺗﻪﻛ ﺑﻪﺷﻲ ﻣﻳﺮﺍﺗﻲ ﻣﻨﺪاﻻ ﺩﻛﻪﻭﻧﺪ ﺑﻪﺭ ﺩﻩﺳﺘﻲ ﻛﻪﺳﺎﻧﻲ ﮔﻪﻭﺭﻩ ﻟﻪﺑﺮﻯ
ﺋﻪﻭﻱ ﭘﺎﺭﻧﯩﮕﺎﺭﻯ ﻟﻪ ﺑﻜﻪﻥ ﻭ ﺑﻲﻫﻪﻏﻪﺭﻥ ﺗﺎ ﻛﺎﺗﻲ ﮔﻪﻭﺭﻩﺑﻮﻭﻧﻲ
ﻣﻨﺪاﻻﻛﻪ، ﻛﻪﭼﻲ ﺑﻪﻫﻲ ﭼﺎﻭﺗﻪﺑﻪﻳﻦ ﻭ ﺑﻪﭼﺎﻭﺩﻩﺭﻯ ﻳﺎﺳﺎﻳﻲﻭ، ﺳﺎﻣﺎﻧﻲ
ﺑﻪﺷﻲ ﻣﻳﺮﺍﺗﻲ ﻣﻨﺪاﻻ ﺩﻩﺧﻪﻥ ﻳﺎﻥ ﺩﻩﻓﺮﻩﺷﻦ ﺑﻲ ﺧﻪﻳﺎﻥ. ﻟﻪ ﻛﻮﺭﺩﯨﺴﺘﺎﻧﻲ
ﻋﺮﺍﻕ ﺳﻪﺩﺍﻥ ﻧﻤﻮﻭﻧﻲ ﺭﺍﺳﺘﻪﻗﻴﻨﺪﻩ ﻫﻪﻳﻲ ﻛﻪ ﭼﻪﻥ ﻣﺎﻡ ﻳﺎﻥ ﺧﺎﻳﺎﻥ
ﺑﺎﭘﻳﺮﻛﺎﻥ ﺳﺘﻪﻡ ﻟﻪ ﻣﻨﺪاﻻﻧﻲ ﺑﻪ ﺩﺍﻳﻚ ﻭ ﺑﺎﻭﻙ ﺩﻛﻪﻥ ﻭ ﻫﻪﻣﻮﻭ
ﺭﻏﺎﻳﻪﻛ ﺩﻏﻪﺭﻧﻪﺑﻪﺭ ﺑﻲ ﺋﻪﻭﻱ ﺑﻪﺷﻲ ﻣﻳﺮﺍﺗﻲ ﻣﻨﺪاﻻﻛﺎﻥ ﺩﻩﺳﺖ ﺑﻪﺳﻪﺭﺩﺍ
ﺑﮕﺮﻥ ﻭ ﺑﻲ ﺧﻪﻳﺎﻥ ﺑﻴﺨﻪﻥ، ﺯﻩﺭ ﺟﺎﺭ ﻣﺎﻡ ﻭ ﺧﺎﻻﻛﺎﻥ ﺑﻪﺑﻴﺎﻧﻮﻭﻱ ﺋﻪﻭﻱ
ﭼﺎﻭﺩﻳﺮﻯ ﺋﻪﻭ ﻣﻨﺪاﻻﻧﻲ ﺩﻛﻪﻥ ﺑﻲ ﻣﺎﻓﻲ ﺧﻪﻳﺎﻧﻲ ﺩﻩﺯﺍﻧﻦ ﻛﻪ ﺑﻪﺷﻲ
ﻣﻳﺮﺍﻧﻲ ﻣﻨﺪاﻻﻛﺎﻥ ﺑﻲ ﺧﻪﻳﺎﻥ ﺑﻪﻳﻪﻥ، ﻫﻪﻧﺪﻩﻛ ﺟﺎﺭ ﻟﻪ ﺭﻏﺎﻳﻪﻛ ﻓﻪﻱ ﻭ
ﺧﻪﻟﻪﻗﻨﻪﻭﻱ ﺩﻩﺳﺖ ﺑﻪﺳﻪﺭ ﺑﻪﺷﻲ ﻣﻳﺮﺍﺗﻲ ﻣﻨﺪاﻻﻧﺪﺍ ﺩﻏﻪﺭﻥ، ﻳﺎﻥ
ﺗﻪﻧﺎﻧﺖ ﺋﻪﮔﻪﺭ ﺧﻪﻟﻪﻗﻨﻪﻧﺪﻥ ﺑﻲ ﺳﻮﻭﺩ ﺑﻪﺕ ﭘﻪﻧﺪﺍﺑﻪﺭﺗﻪ ﺑﻪﺭ ﻫﻪﻟﻪﻛﻪﺷﻲ ﻟﻪ
ﻣﻨﺪاﻻﻛﺎﻥ ﻭ ﻧﺎﭼﺎﺭﻳﺎﻥ ﺩﻛﻪﻥ ﻛﻪ ﺩﻩﺳﺖ ﻟﻪﺑﻪﺷﻲ ﻣﻳﺮﺍﺗﻲ ﺧﻪﻳﺎﻥ ﻫﻪﻏﻪﺭﻥ
ﺋﻪﮔﻪﺭ ﻧﻪ ﺭﻭﻭﺑﻪﺑﻮﻭﻱ ﻟﻪﺩﺍﻥ ﻭ ﺩﻩﺭﻛﺮﺩﻥ ﻟﻪ ﻣﺎﻱ ﻭ ﺗﻪﻧﺎﻧﺖ ﻫﻪﻟﻪﻛﻪﺷﻲ
ﻛﻮﺷﺘﻨﯩﺶ ﺩﻩﺑﻨﻪﻭ، ﻟﻪ ﺩﺍﺩﮔﺎﻛﺎﻧﻲ ﻛﻮﺭﺩﯨﺴﺘﺎﻧﺪﺍ ﺳﻪﺩﺍﻥ ﺩﻩﺳﻴﻲ ﻟﻪﻡ ﺟﻪﺭﻩ
ﻛﺎﺭﺍﻧﻪ ﻫﻪﻳﻲ، ﺑﻲ ﺳﻪﺭﺩﺍﻧﻜﺮﺩﻧﻪﻛﻲ ﭘﻪﻟﯩﺴﻲ ﻧﻪﻭﺟﻪﻭﺍﻧﺎﻧﻲ ﻛﻮﺭﺩﯨﺴﺘﺎﻥ
ﺳﻪﺩﺍﻥ ﺩﻩﺳﻴﻲ ﻫﻪﻟﻪﻛﻲ ﻭ ﺭﺍﻭﻭﺩﻭﻭﻧﺎﻧﻲ ﻣﻨﺪاﻻﻧﻲ ﺑﻪ ﺩﺍﻳﻚ ﻭ ﺑﺎﻭﻭﻙ
ﺩﻩﺑﯩﻨﯩﺖ.

ﺑﻪﺭﺍﺳﺘﻲ ﺋﻪﻡ ﺟﻪﺭﻩ ﻟﻪ ﺳﺘﻪﻣﻲ ﻛﻪ ﻟﻪ ﻣﻨﺪاﻻﻥ ﺩﻩﻛﺮﻩﺕ ﻟﻪ ﻻﻳﻪﻥ ﻛﻪﺳﻪ
ﻧﺰﻳﻜﻪﻛﺎﻧﯩﻲﻭ ﺑﻲ ﻫﻮﻭﻱ ﭼﺎﻭﺗﻪﺑﻪﻳﻦ ﻟﻪ ﺑﻪﺷﻲ ﻣﻳﺮﺍﺗﻪﻛﺎﻧﻴﺎﻥ ﻧﻪﻛ ﺗﻪﻧﻪﻫﺎ
ﺳﺘﻪﻣﻲﻛﻲ ﺩﺍﺭﺍﻳﯩﻴﻪ، ﺑﻪﻛﻮ ﺳﺘﻪﻣﻲﻛﻲ ﺩﻩﺭﻭﻭﻧﻲ ﻭ ﺋﻪﺧﻼﻗﯩﻴﻪ، ﭼﻮﻧﻜﻪ ﺯﻩﺭ
ﺟﺎﺭ ﻣﻨﺪاﻻﻛﺎﻥ ﺑﻪﺗﺎﻳﺒﻪﺗﻲ ﻣﻨﺪاﻻﻱ ﮔﻪﻭﺭﻩ ﻫﻪﺳﺖ ﺩﻛﺎﺕ ﺳﺘﻪﻣﻲ ﻟﻪ
ﺩﻩﻛﺮﻩﺕ ﺑﻪﻣﺎﻡ ﻟﻪﺑﻪﺭ ﺑﻲ ﺩﻩﺳﻪﺑﻪﺗﻲ ﻫﻴﭽﻲ ﭘﻪﻧﺎﻛﺮﻩﺕ. ﺗﻮﻭﺷﻲ ﺩﻩﻳﺎﻥ
ﮔﺮﻓﺘﻲ ﺩﻩﺭﻭﻭﻧﻲ ﺩﻩﺑﻪﺕ، ﺑﻪﻫﻲ ﻧﻪﺑﻮﻭﻧﻲ ﺳﺰﺍﻱ ﮔﻮﻧﺠﺎﻭ ﻭ ﻧﻪﮔﻪﻳﺸﺘﻦ ﺑﻲ
ﭼﺎﻭﺩﻩﺭﻯ ﻓﻪﺭﻣﻲ، ﺋﻪﻡ ﺟﻪﺭﻩ ﺳﺘﻪﻣﻲ ﺑﻲ ﺋﺎﺳﺎﻳﻲ ﺗﻪﭘﻪﻱ ﺩﻩﺑﻪﺕ.

ﭼﺎﺭﻩﺳﻪﺭ ﻭ ﻏﺎﮔﺎﻛﺎﻧﻲ ﭘﻪﺷﮕﺮﺗﻦ ﻟﻪﻡ ﺩﻳﺎﺭﺩﻩﻳﻲ.

ﺑﻲ ﭘﻪﺷﮕﺮﺗﻦ ﻟﻪ ﺧﻮﺍﺩﻧﻲ ﻣﻳﺮﺍﺗﻲ ﺋﻪﻭﺍﻧﻲ ﺗﺮ ﺑﻪﺗﺎﻳﺒﻪﺗﻲ ﻣﻨﺪاﻻﻥ،
ﭘﻪﻭﻳﺴﺘﻪ ﻫﻪﻣﻮﻭ ﻛﻪﺳﻪﻛ ﺗﺎ ﻟﻪ ﺯﻳﺎﻧﺪﺍﻣﺎﻭﻱ ﺳﺎﻣﺎﻧﻲ ﺧﻪﻱ ﺑﻲ ﻧﻮﻭﺳﺮﺍ ﻭ ﺑﻲ
ﻓﻪﺭﻣﻲ ﺩﺍﺑﻪﺷﻲ ﺑﻜﺎﺕ ﻭ ﻻﻱ ﭘﺎﺭﻧﻪﺯﻩﺭ ﻭ ﺩﻩﺳﺘﻲ ﻳﺎﺳﺎﻳﻲ ﺑﻲ ﻧﻮﻭﺳﺮﺍﻭﻭ
ﻫﻪﻛﯩﺮﻩﺕ. ﺋﻪﻡ ﺩﻩﺑﻪﺗﻲ ﻫﻮﻭﻱ ﭘﺎﺭﺍﺳﺘﻨﻲ ﻣﺎﻓﻲ ﺋﻪﻧﺪﺍﻣﺎﻧﻲ ﺧﻪﺯﺍﻥ ﻭ ﺑﻲ

تایب تتر مافی منداکان و ئافرکان.
ههروهه ها گرنگه حکومت و دادگاگان به ئهرکی خه یان ههستن و یاسای
پاراستنی مهرات به شهوهیهکی کارا جه به بکن. چاوده به فهرمی له
دابه شکردنی مهرات بکن، رهگری بکرت له ستهم و فروفه له کاتی
دابه شکردنی میراتدا به تایبته مافی ژنان و منداکان پارهرزو بهت.

نووسینی: رههه یاسین جه مه دهئه مین

19/10/2024

کته تا وان: نیچه ناسی و چه نیه تی گوتنه وهی نیچه. کتههک به د. ئازاد جه مه

وانه ی پانز هه می زنجیره کهری ((پهویستمان به فهریوونی نیچهیه))، ک
به هاوبهشی له گه (گهله ری ئارام) سازده کهرت، کته تا وانیه خوله
فهرسه فیهیه کیه و ئهم دوو تهوه رهیهش له خده گهرت:

1/ نیچه ناسی 2/ چه نیه تی گوتنه وهی نیچه

کات: پهنج شه ممه 23/10/2025، 6 ی ئهوار

شهه: گهله ری ئارام: عه قاری، دوو کتههکان خوار ئهمه سووره ک.

گەلەرى ئارام

وەرزەكانى فەلسەفە

پىرۇۋىيەكى ئوۋى (گەلەرى ئارام) ە
ھەرجارەو خۇيىندىنەۋەيىيەك بۇ
فەيلەسوفىك دەكات
بە ھابەشى لەگەل
د. ئازاد ھەمە

پىۋىستمان بە فىربوونى (نىچە) يە

كۇتا وانە (وانەى پانزەھەم):

1/ نىچەناسى .

2/ چۈنىيەتى گوتنەۋەى نىچە.

پىنجشەمە

۲۰۲۵ - ۱۰ - ۲۳

كات: ۶ ئىۋارە

ئاۋىشان: ەقارى دوو كۇلان خوار نەمە سۈرەكە

